

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Varosi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala MEZŐKOVÁCSHÁZA	
Időpont:	2022. SZEPT. 08.
Javaslat	11/5-3/2022 ügyiratszám
Eloszám:	Előadó: Augu

a meleg vízű kút

Mezőkovácsháza települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette: Albertus László István

.....*Albertus László*.....

Mezőkovácsháza, 2022. augusztus 1.

(P. H.)

Érkezett:	2022. SZEPT. 08.
Erkeztetési azonosító:	

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Albertus László István

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Albertus László István

Levelezési cím: 5800 Mezőkovácsháza, Puskin u. 30/a

Telefonszám: 06-30/619-9143

E-mail cím: albi1980@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Meleg vizű kút

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☒ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Mezőkovácsháza, Táncsics u. 40. sz. alatt

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési tájegységi megyei külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Az egykoron Reformátuskovácsházi Általános Iskolaként működő, Táncsics utca 40. sz. alatt található épület előtt áll településünk meleg vizű kútja, mely sok-sok éven át ontotta magából azt a meleg, 50 °C körüli vizet, melyről nevét is kapta. A kutat 1903-ban fúrták, melynek vízbősége ekkor 100 liter volt percenként. Tetejére egy gázlámpát szereltek, melyet a mélyből feltörő vízzel érintkező földgáz táplált. Ezt a lámpát az éjjeli bakter gyújtotta meg, és a '30-as évek második feléig, amíg a lámpa és a búra el nem tűnt, egész éjjel égett. Az öregkút mélysége 539 méter, ebből 16 méter szűrőbetét. A kút forrása nem a kiépített kútfej alatt található, hanem körülbelül 13 méterre a kúttól, a műút túlsó oldalán. Fennállása alatt kétszer javították, először 1935-ben, majd 1955-ben. Az 1935-ben végzett mosatás jó eredménnyel járt, hiszen a vízhozam és a hőmérséklet is emelkedett. A második javítás eredménytelenül zárult. A víz elvezetése zárt csővezetékekkel történt a föld alatt, melyet így a falu délnyugati

részére, egy gödörbe vezettek ki. A víz csak lehűtés után vált ihatóvá, melynek fogyasztása lúgos kémhatása miatt a gyomorsav túltengésben szenvedőknél ivókúraként eredményesen használt. Melegítés nélkül azonban fürdésre, áztatásra és mosásra is alkalmas volt. Az egykori Havas-féle vendéglő épületében működő kétkádás népfürdőt is ellátta vízzel, melyet a felszabadulást követő államosítások után végezetül bezártak.

A kút mellé a fűrást követően egy nyitott kör alakú medencét építettek, amit kerítéssel vettek körül. Az ifjúság gyakori pancsolásának köszönhetően végül az 1930-as évektől vasbeton fedéllel, melyen egy lakattal nyitható vasajtó is volt, látták el a kutat.

A kút vízbőségéről és hőmérsékletéről csak 1949 óta állnak rendelkezésünkre adatok, melyek jól reprezentálják, hogy a vízhozam és a víz hőfoka az évek előrehaladtával folyamatosan csökkent, hiába tört elő az nagy erővel a fűrást követő években.

Vízhozama és vízhőmérséklete

1949. január 1-jétől 1979. január 1-jéig:

1949. január 1-jével kezdődő 10 év adatai: Mérés minden év jan. 1-jén 08:00.

1949. jan.1.	92 liter percenként.	Hőfok: 48,5C°fok	
1950. jan.1.	90 liter percenként.	Hőfok: 47,8C°fok	
1951. jan.1.	90 liter percenként.	Hőfok: 47,6C°fok	
1952. jan.1.	88 liter percenként.	Hőfok: 47,2C°fok	Csökkenés:
1953. jan.1.	86 liter percenként.	Hőfok: 47,0C°fok	7 liter
1954. jan.1.	86 liter percenként.	Hőfok: 47,0C°fok	2,3C°fok
1955. jan.1.	87 liter percenként.	Hőfok: 46,0C°fok	10 évenként.
1956. jan.1.	88 liter percenként.	Hőfok: 46,7C°fok	
1957. jan.1.	86 liter percenként.	Hőfok: 46,5C°fok	
1958. jan.1.	85 liter percenként.	Hőfok: 45,2C°fok	
1959. jan.1.	85 liter percenként.	Hőfok: 45,0C°fok	
1960. jan.1.	86 liter percenként.	Hőfok: 45,0C°fok	
1961. jan.1.	85,5 liter percenként.	Hőfok: 45,0C°fok	
1962. jan.1.	85 liter percenként.	Hőfok: 45,0C°fok	Csökkenés:
1963. jan.1.	82 liter percenként.	Hőfok: 43,0C°fok	29 liter
1964. jan.1.	80 liter percenként.	Hőfok: 42,5C°fok	5,8C°fok
1965. jan.1.	78 liter percenként.	Hőfok: 42,0C°fok	10 évenként.
1966. jan.1.	75 liter percenként.	Hőfok: 41,8C°fok	

1967. jan.1.	60 liter percenként.	Hőfok: 40,0C°fok	
1968. jan.1.	56 liter percenként.	Hőfok: 39,2C°fok	
1969. jan.1.	51 liter percenként.	Hőfok: 39,0C°fok	
1970. jan.1.	48 liter percenként.	Hőfok: 37,9C°fok	
1971. jan.1.	46,5 liter percenként.	Hőfok: 37,6C°fok	
1972. jan.1.	43 liter percenként.	Hőfok: 37,2C°fok	Csökkenés:
1973. jan.1.	42 liter percenként.	Hőfok: 31,1C°fok	23 liter
1974. jan.1.	41 liter percenként.	Hőfok: 31,0C°fok	1,5C°fok
1975. jan.1.	38 liter percenként.	Hőfok: 30,0C°fok	10 évenként.
1976. jan.1.	36 liter percenként.	Hőfok: 28,0C°fok	
1977. jan.1.	36 liter percenként.	Hőfok: 28,0C°fok	
1978. jan.1.	28 liter percenként.	Hőfok: 27,5C°fok	

1979-ben a kút pozitív /nyomásos/ vízhozama megszűnt. A kútra kútkupát szereltek. A kipumpált víz hőmérséklete 25 °C volt. Ettől az időtől a kút pumpás kútként működött. A változás minden valószínűség szerint összefüggésben lehetett a Kaszaper-Tótkomlós-Orosháza környékén feltárt és üzemeltetett olajkutakkal, mely az öreg kút „halálát” okozta.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Tánicsics utcán található, 1903-ban fúrt meleg vizű kút a legrégebbi ilyen kút volt Reformátuskovácsházán. A kút vize az általános felhasználása mellett – fürdés, áztatás, mosás - gyógyászati szempontból is jelentős szerepet töltött be a település életében, hiszen amellet, hogy hűtés után ihatóvá vált, fogyasztása a gyomorsav túltengésben szenvedőknél ivókúra-ként is eredményesen használt. Mindemellett a Havas-féle vendéglő kétkádas népfürdője is gyógyvízként hasznosította a meleg vizet, mely a reumatikus betegségekben szenvedőknek a fürdözést követően enyhülést hozott.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

- Nagyselmeczi István 1982. Érdekes adatok egy pozitív működésű úgynevezett artézi kútról. Helytörténeti-helyismereti szakköri füzet. Mezőkovácsháza.
- Balogh György et. al. 2001. Mezőkovácsháza története. Mezőkovácsháza Város Önkormányzata, Mezőkovácsháza. pp.148-149

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.mezokovacshaza.hu

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Múltbéli kép a meleg vizű kútról

A Havas-féle vendéglő

A meleg vizű kút napjainkban

Ártézi kút

Mi volt Reformátuskovácsháza életében az ártézi, vagy másnéven meleg vizű kút?

Az origó.

A kutat vélhetően 1901-ben fúrták. A fúrásának idején még csak három utca volt sűrűbben lakott; a mai Mikes, Kodály utcák és a Táncsics utca, mint a falu főutcája. Annak is a közepe táján helyezkedett el a kút. Körülötte helyezkedtek el a falu intézményei. A kút oldalán, vagy ahogy mondani szokás a napos oldalban az óvoda, iskola, posta, községháza, jegyzői hivatal és lakás. Másik oldalt, a hűvös oldalban volt a Vendéglő, Havasi féle kádfürdő, a mai nagybolt épületében mozi, olvasóköri, színjátszó kör; reformátustemplom, reformátusparókia.

Fontos volt a kút. Ezt bizonyítja, hogy többszöri hozam csökkenése, elapadása következtében tetemes anyagi áldozatokat hoztak rendbehozatalára. Szerették a vizét is; elmondások alapján kénes, vasas ízű volt a vize, amely miután lehűlt fogyasztható volt. Ez a kénes kortyérzet valószínűleg abból is eredet, hogy a kútból nem csak víz, hanem gáz is magától jött elő, amely éghető volt. Ezt kezdetben a gyerekek meggyújtogatták, majd ezt akadályozandóan egy gázlámpát tettek a kút tetejére.

Azonban nem csak ivásra használták a vizet. A kúttól nem messze levő vendéglő épületében magánszemélyek kádfürdőt hoztak létre a kút felesleges vizének felhasználására. Innen a víz a temetőnél levő fáskertbe egy kialakított vízgyűjtőbe vezették ki, ahonnan a temetői virágokat tudták locsolni, illetve az innen is túlfolyt vízben a falu szélén lakó cigányok fürödtek. Tervezték, hogy a melegvízzel az iskola fűtését is meg lehetne oldani, azonban ez nem valósult meg.

Origó volt az embereknek is. Itt találkoztak az emberek, mikor vízért mentek; itt vitatták meg ügyes-bajos dolgaikat, rendezték vitáikat.

Generációk jártak a kúthoz vízért. Még a hetvenes években, mikor már alig csordogált, akkor is még az iskolai, örsi foglalkozások után megengedték a diákoknak, hogy a medencében lefürödjenek a meleg vízben.

A melegvizű kút működésének körülbelül hetven éve alatt meghatározó pontjává vált a reformátuskovácsháziaknak.

Mezőkovácsháza, 2022. augusztus 26.

Gyarakai Gábor

helytörténész